

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ચુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા

વિરુદ્ધ

મેસર્સ પોપ્યુલર કન્સ્ટ્રક્શન કંપની

૫ ઓક્ટોબર, ૨૦૦૧

[જી. બી. પટનાયક અને રુમા પાલ, ન્યાયમૂર્તિ]

આર્બિટ્રેશન એન્ડ કન્સીલીએશન એક્ટ, ૧૯૯૬/લિમીટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩-કલમ ૩૪/કલમ ૫ અને ૨૯ (૨)-૧૯૯૬ એક્ટ હેઠળ એપ્લિકેશન ચેલેન્જિંગ એવોર્ડ-ત્યાં લિમીટેશન એક્ટની કલમ ૫ લાગુ પડે છે, કલમ ૩૪ અને ૧૯૯૬ એક્ટની યોજના લાગુ પડતા-આર્બિટ્રેશન એક્ટ, ૧૯૪૦ પર પ્રતિબંધ મૂકે છે.

શબ્દો અને વાક્યો-‘પરંતુ તે પછી નહીં’-મધ્યસ્થતા અને સમાધાન અધિનિયમ, ૧૯૯૬ ના સંદર્ભમાં અર્થ.

મધ્યસ્થી દ્વારા પસાર કરાયેલ એવોર્ડ અપીલકર્તાને મોકલવામાં આવ્યો હતો, જે હુકમનામું પસાર કરવા માટે ઉચ્ચ અદાલતમાં દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો, એવી છાપ હેઠળ કે

આબિટ્રેશન એન્ડ કન્સીલીએશન એક્ટ, ૧૯૪૦ લાગુ થયો. જ્યારે ૧૯૪૦ના કાયદા હેઠળ હુકમનામું પસાર કરવા માટે હાઈકોર્ટમાં એવોર્ડ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે અપીલકર્તાએ ૧૯૪૦ના કાયદાની કલમ ૧૬ સાથે વાંચી શકાય તેવી કલમ ૩૦ હેઠળ એવોર્ડને પડકાર્યો હતો. ત્યારબાદ "આબિટ્રેશન એક્ટ, ૧૯૪૦" ની જગ્યાએ "આબિટ્રેશન એન્ડ કન્સીલીએશન એક્ટ, ૧૯૯૬" દાખલ કરીને અરજીમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો. એવોર્ડને પડકારતી અરજીને સિંગલ જજ દ્વારા આ આધાર પર ફગાવી દેવામાં આવી હતી કે તેને ૧૯૯૬ના કાયદાની કલમ ૩૪ હેઠળ મર્યાદા દ્વારા પ્રતિબંધિત કરવામાં આવી હતી. ડિવિઝન બેન્ચે સિંગલ જજના તારણોને સમર્થન આપ્યું હતું.

આ અદાલતમાં અપીલમાં, અપીલકર્તા દ્વારા દલીલ કરવામાં આવી હતી કે સમય મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૬૩ની કલમ ૨૯ (૨) સમય મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૫ ની જોગવાઈને ૧૯૯૬ના અધિનિયમ જેવા વિશેષ કાયદાઓને લાગુ પાડે છે અને ૧૯૯૬ના અધિનિયમથી જ મર્યાદા અધિનિયમની લાગુ પડતી સ્પષ્ટપણે બાકાત રાખવામાં આવી નથી અને કલમ ૩૪ હેઠળ અરજી દાખલ કરવામાં વિલંબ માટે પૂરતું કારણ હોવાથી તેને માફ કરવું જોઈએ.

પ્રતિવાદીએ દલીલ કરી હતી કે કલમ ૩૪ની ભાષા સ્પષ્ટપણે વાંચતા તેમાં સમય મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૬૩ની કલમ ૫ ની કામગીરીને સ્પષ્ટપણે બાકાત રાખવામાં આવી છે અને કલમ ૩૪ ના પરંતુકમાં નિર્ધારિત સમયગાળાની બહાર ચૂક માટેના કારણની પર્યાપ્તતાનું મૂલ્યાંકન કરવાનો કોઈ અવકાશ નથી.

અરજી નામંજૂર કરતાં કોર્ટે

ઠરાવ્યું કે: ૧. આર્બિટ્રેશન એન્ડ કન્સીલીએશન એક્ટ, ૧૯૯૬ની કલમ ૩૪ હેઠળ એવોર્ડને પડકારતી અરજી પર સમય મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૫ ની જોગવાઈઓ લાગુ પડતી નથી. (૬૨૧-ડી]

યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ મેસર્સ હનુમાન પ્રસાદ એન્ડ બ્રધર્સ, ૨૦૦૦ AIR SCW ૩૯૩૪ (૨), અલગ તારવવામાં આવ્યો.

૨. વિશેષ અથવા સ્થાનિક કાયદા માટે, શરતોમાં, મર્યાદા કાયદાની જોગવાઈઓને બાકાત રાખવી જરૂરી નથી. તે પૂરતું છે જો મર્યાદાને લગતી તેની જોગવાઈઓની ભાષાને ધ્યાનમાં લેતા, બાકાત રાખવાનો ઇરાદો આવશ્યકપણે ગર્ભિત થઈ શકે છે. [૬૨૪-બી; સી]

વિધાયરણ શુક્લા વિરુદ્ધ ખુબચંદ બઘેલ, AIR (૧૯૬૪) એસ. સી. ૧૦૯૯ અને હુકુમ નારાયણ ચાદવ વિરુદ્ધ લલિત નારાયણ મિશ્રા, [૧૯૭૪] ૨ એસ. સી. સી. ૧૩૩ પર આધાર રાખ્યો હતો.

મંગુ રામ વિરુદ્ધ દિલ્હી મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન, [૧૯૭૬] ૧ એસ. સી. સી. ૩૯૩, નો ઉલ્લેખ.

૩. ૧૯૯૬ના કાયદાની કલમ ૩૪ માં આવેલો શબ્દસમૂહ 'પરંતુ ત્યારબાદ નહીં' એ લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૨૯(૨) ના અર્થમાં સ્પષ્ટ બાકાત છે, અને તેથી તે તે એક્ટની કલમ ૫ ના ઉપયોગને અવરોધશે. જો એમ માનવામાં આવે કે કોર્ટ પ્રોવિસો હેઠળ વિસ્તૃત

સમયગાળા પછી પણ એવોર્ડ (ચુકાદો) રદ કરવા માટેની અરજી સ્વીકારી શકે છે, તો તે 'પરંતુ ત્યારબાદ નહીં' શબ્દસમૂહને સંપૂર્ણપણે નિર્થક બનાવી દેશે. અર્થઘટનનો કોઈ સિદ્ધાંત આવા પરિણામને યોગ્ય ઠેરવી શકે નહીં.[૬૨૪-એફ]

૪. ૧૯૯૬ના કાયદાનો ઇતિહાસ અને યોજના એ નિષ્કર્ષને સમર્થન આપે છે કે એવોર્ડને પડકારવા માટે કલમ ૩૪ હેઠળ નિર્ધારિત સમય મર્યાદા મર્યાદા કાયદાની કલમ ૫ હેઠળ કોર્ટ દ્વારા સંપૂર્ણ અને લંબાવી ન શકાય તેવી છે. ૧૯૯૬ના કાયદા પહેલાં આવેલું આર્બિટ્રેશન અને કોન્સિલિએશન બિલ, ૧૯૯૫, તેના મુખ્ય ઉદ્દેશ્યોમાં "લવાઈ પ્રક્રિયામાં અદાલતોની દેખરેખની ભૂમિકાને ઓછી કરવી" ને એક ઉદ્દેશ્ય તરીકે જણાવે છે. આ ઉદ્દેશ્ય કાયદાની કલમ ૫ માં વ્યક્ત થયો છે, જે ન્યાયિક હસ્તક્ષેપની હદને સ્પષ્ટ શબ્દોમાં નિર્ધારિત કરે છે. કલમ ૫ માં ઉલ્લેખિત 'ભાગ' એ ૧૯૯૬ના કાયદાનો ભાગ ૧ છે, જે સ્થાનિક લવાઈ સાથે સંબંધિત છે. કલમ ૩૪ ભાગ ૧ માં સમાવિષ્ટ છે અને તેથી તે ૧૯૯૬ના કાયદાની કલમ ૫ માં સમાવિષ્ટ પ્રતિબંધના વ્યાપને આધીન છે. [૬૨૫-બી; ડી]

૫. ૧૯૯૬ના કાયદાની કલમ ૩૪ હેઠળ સમાપ્ત થતા સમયનું પરિણામ એ છે કે કોર્ટના કોઈપણ વધુ કાયદા વિના એવોર્ડ તાત્કાલિક લાગુ કરી શકાય છે. જો કલમ ૩૪માં વપરાયેલી ભાષાના અર્થઘટન પર કોઈ શેષ શંકા હોય, તો ૧૯૯૬ના કાયદાની યોજના મર્યાદા કાયદાની કલમ ૫ની કામગીરીને બાકાત રાખીને કોર્ટની સત્તાઓને ઘટાડવાની તરફેણમાં મુદ્દાનું સમાધાન કરશે. [૬૨૫-જી; ૬૨૬-એ]

સિવિલ અપીલેટ જ્યુરિસડિક્શન: ૨૦૦૧ની સિવિલ અપીલ નંબર ૬૯૯૭.

૨૦૦૧ ના એ. નંબર ૨૪૧ માં મુંબઈ હાઈકોર્ટના ૧૩.૬.૨૦૦૦ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી. અપીલકર્તા વતી એડિશનલ સોલિસિટર જનરલ કે. એન. રાવલ, પી. એસ. નરસિમ્હા, પી. શ્રીધર અને બી. વી. બલરામ દાસ હાજર રહ્યા હતા.

પ્રતિવાદી વતી ડી. એ. દવે, શ્રીમતી નંદિની ગોરે, કવિન ગુલાટી અને સુશ્રી ભદ્રા દલાલ.

કોર્ટનો ચુકાદો રૂમા પાલ, જસ્ટિસ દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

અનુમતી આપવામાં આવી છે.

આ કેસમાં નિર્ધારણ માટે જે પ્રશ્ન ઊભો થાય છે તે એ છે કે શું મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૬૩ની કલમ પની જોગવાઈઓ આર્બિટ્રેશન એન્ડ કન્સીલીએશન એક્ટ, ૧૯૯૬ (જેને હવે પછી '૧૯૯૬ અધિનિયમ' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) ની કલમ ૩૪ હેઠળ ચુકાદાને પડકારતી અરજીને લાગુ પડે છે.

આ કેસમાં ચુકાદો મધ્યસ્થી દ્વારા ૨૯મી ઓગસ્ટ, ૧૯૯૮ના રોજ આપવામાં આવ્યો હતો. આર્બિટ્રેશન એક્ટ, ૧૯૪૦ લાગુ થયો હોવાની ધારણા હેઠળ, આર્બિટ્રેટરે મૂળ એવોર્ડ અપીલકર્તાને બોમ્બે હાઈકોર્ટમાં એવોર્ડ ફાઇલ કરવાની વિનંતી સાથે મોકલ્યો હતો જેથી આર્બિટ્રેશન એક્ટ, ૧૯૪૦ ની જોગવાઈઓ હેઠળ એવોર્ડની શરતોમાં હુકમનામું પસાર કરી શકાય. તે મુજબ અપીલકર્તા દ્વારા બોમ્બે હાઈકોર્ટમાં ૨૯મી માર્ચ, ૧૯૯૯ના રોજ એવોર્ડ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. અપીલકર્તાએ ૧૯મી એપ્રિલ, ૧૯૯૯ના રોજ આર્બિટ્રેશન

એક્ટ, ૧૯૪૦ની કલમ ૧૬ સાથે વાંચી શકાય તેવી કલમ ૩૦ હેઠળ એવોર્ડને પડકારતી અરજી દાખલ કરી હતી. ત્યારબાદ, "આર્બિટ્રેશન એક્ટ, ૧૯૪૦" ની જગ્યાએ "આર્બિટ્રેશન એન્ડ કન્સીલીએશન એક્ટ, ૧૯૯૬" શબ્દો દાખલ કરીને અરજીમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો. આ અરજીને વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા ૨૬ ઓક્ટોબર, ૧૯૯૯ના રોજ આ આધાર પર ફગાવી દેવામાં આવી હતી કે તેને ૧૯૯૬ના કાયદાની કલમ ૩૪ હેઠળ મર્યાદા દ્વારા પ્રતિબંધિત કરવામાં આવી હતી. ડિવિઝન બેન્ચે અપીલને નકારી કાઢી હતી અને વિદ્વાન સિંગલ જજના તારણોને સમર્થન આપ્યું હતું.

અમારી સમક્ષ, અપીલકર્તાએ એ સ્થિતિ પર વિવાદ કર્યો નથી કે જો મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૬૩ અને ખાસ કરીને કલમ ૫, ૧૯૯૬ અધિનિયમની કલમ ૩૪ પર લાગુ થતી નથી, તો એવોર્ડ સામે તેનો વાંધો સમય પ્રતિબંધિત હતો અને અપીલને રદ કરવી પડશે. જોકે સબરીલીશન એ છે કે લિમીટેડ ઓન એક્ટની કલમ ૨૯ (૨) લિમીટેશન એક્ટની કલમ ૫ની જોગવાઈઓને ૧૯૯૬ના અધિનિયમ જેવા વિશેષ કાયદાઓને લાગુ પાડે છે કારણ કે ૧૯૯૬ના અધિનિયમમાં જ તેની લાગુ પડવાની ક્ષમતાને સ્પષ્ટપણે બાકાત રાખવામાં આવી ન હતી અને કલમ ૩૪ હેઠળ અરજી દાખલ કરવામાં વિલંબ માટે પૂરતું કારણ હતું. બીજી બાજુ, પ્રતિવાદીના વકીલે રજૂઆત કરી છે કે કલમ ૩૪ની ભાષા સ્પષ્ટપણે વાંચે છે, જેમાં મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૫ની કામગીરીને સ્પષ્ટપણે બાકાત રાખવામાં આવી છે અને કલમ ૩૪ના પરંતુકમાં નિર્ધારિત સમયગાળાની બહાર વિલંબના કારણની પર્યાપ્તતાનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે કોઈ અવકાશ નથી.

આ મુદ્દાને મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૬૩ની કલમ ૨૯ (૨) અને ૧૯૯૬ના અધિનિયમની કલમ ૩૪માં વપરાયેલી ભાષાના સંદર્ભમાં ઉકેલવો પડશે. કલમ ૨૯ (૨) પૂરી પાડે છે કે:

"જ્યાં કોઈ વિશેષ અથવા સ્થાનિક કાયદો કોઈ દાવો, અપીલ અથવા અરજી માટે અનુસૂચિ દ્વારા નિર્ધારિત સમયગાળાથી અલગ મર્યાદાનો સમયગાળો નિર્ધારિત કરે છે, ત્યાં કલમ ૩ ની જોગવાઈઓ લાગુ થશે જાણે કે તે સમયગાળો અનુસૂચિ દ્વારા નિર્ધારિત સમયગાળો હોય અને કોઈ વિશેષ અથવા સ્થાનિક કાયદા દ્વારા કોઈ દાવો, અપીલ અથવા અરજી માટે નિર્ધારિત કોઈપણ મર્યાદાનો સમયગાળો નિર્ધારિત કરવાના હેતુથી, કલમ ૪ થી ૨૪ (સમાવિષ્ટ) માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ માત્ર ત્યાં સુધી જ લાગુ થશે, અને જ્યાં સુધી તે આવા વિશેષ અથવા સ્થાનિક કાયદા દ્વારા સ્પષ્ટ રીતે બાકાત નથી.

આ કલમના વિશ્લેષણ પર, તે સ્પષ્ટ છે કે કલમ ૪ થી ૨૪ ની જોગવાઈઓ ત્યારે લાગુ થશે જ્યારે:

(i) એક વિશેષ કે સ્થાનિક કાયદો જે કોઈપણ દાવો, અપીલ અથવા અરજી માટે મર્યાદાનો અલગ સમયગાળો સૂચવે છે; અને

(ii) વિશેષ અથવા સ્થાનિક કાયદો તે કલમોને સ્પષ્ટપણે બાકાત રાખતો નથી.

આ બાબતમાં કોઈ વિવાદ નથી કે ૧૯૯૬નો કાયદો એક 'ખાસ કાયદો' (Special law) છે અને તેની કલમ ૩૪ માં લિમિટેશન એક્ટ હેઠળ નિર્ધારિત સમયગાળા કરતાં અલગ મર્યાદાનો

સમયગાળો પૂરો પાડવામાં આવ્યો છે. તો પછી પ્રશ્ન એ છે કે – શું ૧૯૯૬ના કાયદાની કલમ ૩૪ માં આવું બાકાતપણું સ્પષ્ટપણે દર્શાવેલું છે? કલમ ૩૪ નો સંબંધિત અંશ નીચે મુજબ છે:

૩૪ “મધ્યસ્થી ચુકાદાને અલગ રાખવા માટેની અરજી—

(૧) XXX XXX

(૨) XXX XXX XXX XXX XXX XXX

(૩) જે તારીખે તે અરજી કરનાર પક્ષને લવાદનો ચુકાદો મળ્યો હતો તે તારીખથી ત્રણ મહિના વીતી ગયા પછી અથવા જો કલમ ૩૩ હેઠળ વિનંતી કરવામાં આવી હોય, તો જે તારીખે તે વિનંતીનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો હતો તે તારીખથી અલગ રાખવાની અરજી કરી શકાતી નથી.

જોકે, જો અદાલત સંતુષ્ટ થાય કે અરજદારને ઉપરોક્ત ત્રણ મહિનાના સમયગાળાની અંદર અરજી કરતા પૂરતા કારણથી રોકવામાં આવ્યો હતો, તો તે ત્રીસ દિવસના વધારાના સમયગાળામાં અરજીને સ્વીકારી શકે છે, પરંતુ તે પછી નહીં.

જો કલમ ૩૪ નો પ્રોવિઝો ફક્ત એક એવો સમયગાળો પૂરો પાડતો હોત જેમાં કોર્ટ તેની વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરી શકે, તો તે લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૪ થી ૨૪ ને બાકાત રાખવા માટે પૂરતું ન હોત, કારણ કે “ફક્ત મર્યાદાનો સમયગાળો પૂરો પાડવો, પછી ભલે તે ગમે તેટલો ફરજિયાત કે આદેશાત્મક હોય, કલમ ૫ ની લાગુ પડવાની ક્ષમતાને વિસ્થાપિત કરવા માટે પૂરતું નથી.”

આ જ કારણ હતું કે ૧૯૫૧ ના રિપ્રેઝન્ટેશન ઓફ પીપલ એક્ટની કલમ ૧૧૬-એ નું અર્થઘટન કરતી વખતે, વિધાયરણ શુક્લા વિરુદ્ધ ખુબચંદ બઘેલ ના કેસમાં બંધારણીય બેન્ચે લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૫ ને બાકાત રાખવામાં આવી છે તેવી દલીલને નકારી કાઢી હતી.

તેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે:

"ત્યારબાદ એવું કહેવામાં આવ્યું હતું કે એક્ટની કલમ ૧૧૬-એ, ટ્રિબ્યુનલના આદેશો સામે અપીલના હેતુ માટે મર્યાદાનો સંપૂર્ણ અને વિશિષ્ટ કોડ પ્રદાન કરે છે અને તે કલમના પેટા-કલમ (૩) ના પ્રોવિઝો (proviso) પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે, જે આ મુજબ છે:

"આ પ્રકરણ હેઠળની દરેક અપીલ ટ્રિબ્યુનલના કલમ ૯૮ અથવા કલમ ૯૯ હેઠળના આદેશની તારીખથી ત્રીસ દિવસના સમયગાળાની અંદર દાખલ કરવામાં આવશે.

જોકે, જો હાઈકોર્ટ સંતુષ્ટ થાય કે અરજદાર પાસે આવા સમયગાળાની અંદર અપીલ દાખલ ન કરવા માટે પૂરતું કારણ હતું, તો તે ત્રીસ દિવસના સમયગાળાની સમાપ્તિ પછી પણ અપીલને સ્વીકારી શકે છે."

આ દલીલ એવી છે કે એક્ટની કલમ ૧૧૬-એ ની પેટા-કલમ (૩) માત્ર આવી અપીલ માટે મર્યાદાનો સમયગાળો જ પૂરો પાડતી નથી, પરંતુ તે સંજોગો પણ દર્શાવે છે કે જેના હેઠળ વિલંબને માફ કરી શકાય છે, જે દર્શાવે છે કે લિમિટેશન એક્ટની સામાન્ય જોગવાઈઓ બાકાત રાખવામાં આવી છે. આ દલીલના બે જવાબો છે.

પ્રથમ, લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૨૯(૨)(એ) સ્પષ્ટ બાકાત ની વાત કરે છે, પરંતુ એક્ટની કલમ ૧૧૬-એ ની પેટા-કલમ (૩) નું કોઈ સ્પષ્ટ બાકાતપણું નથી; બીજું, જે પ્રોવિઝોમાંથી ગર્ભિત બાકાતપણું કાઢવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે તે આવા કોઈ જરૂરી ગર્ભિત નિષ્કર્ષ તરફ દોરી જતું નથી."

આ નિર્ણય એ વાતને માન્યતા આપે છે કે ખાસ અથવા સ્થાનિક કાયદા માટે એ જરૂરી નથી કે તે શબ્દોમાં લિમિટેશન એક્ટની જોગવાઈઓને બાકાત રાખે. તે પૂરતું છે કે જો તેની મર્યાદા સંબંધિત જોગવાઈઓની ભાષાને ધ્યાનમાં લેતા, બાકાત રાખવાનો ઇરાદો આવશ્યકપણે ગર્ભિત હોય. જેમ કે હુબ નારાયણ યાદવ વિરુદ્ધ લલિત નારાયણ મિશ્રા માં કહેવામાં આવ્યું છે:

"જો સંબંધિત જોગવાઈઓની તપાસ પર એ સ્પષ્ટ થાય કે લિમિટેશન એક્ટની જોગવાઈઓ આવશ્યકપણે બાકાત રાખવામાં આવી છે, તો તેમાં મળેલા લાભોને કાયદાની જોગવાઈઓને પૂરક બનાવવા માટે મદદ તરીકે બોલાવી શકાય નહીં."

આમ, જ્યાં કાયદા ઘડનાર સંસ્થાએ અપીલના હેતુ માટે ખાસ મર્યાદા નિર્ધારિત કરી હોય અને ૬૦ દિવસના મર્યાદાના સમયગાળાની ગણતરી લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૪, ૫ અને ૧૨ ની મદદ લઈને કરવાની હોય, તો આ કલમોનો ચોક્કસ સમાવેશ એનો અર્થ થાય છે કે તે હદ સુધી જ લિમિટેશન એક્ટની જોગવાઈઓ વિસ્તૃત થઈ છે અને અન્ય જોગવાઈઓની લાગુ પડવાની ક્ષમતા આવશ્યક ગર્ભિતતા દ્વારા બાકાત રાખવામાં આવી છે.

જ્યાં સુધી ૧૯૯૬ના કાયદાની કલમ ૩૪ ની ભાષાનો સંબંધ છે, પેટા-કલમ (૩) ના પ્રોવિઝો (proviso) માં વપરાયેલા મહત્વપૂર્ણ શબ્દો 'પરંતુ ત્યારબાદ નહીં' છે. અમારા મતે, આ શબ્દસમૂહ લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૨૯(૨) ના અર્થમાં સ્પષ્ટ બાકાત (express exclusion) છે, અને તેથી તે તે એક્ટની કલમ ૫ ના ઉપયોગને અવરોધશે. સંસદે તેનાથી આગળ વધવાની જરૂર નહોતી. જો એમ માનવામાં આવે કે કોર્ટ પ્રોવિઝો હેઠળ વિસ્તૃત સમયગાળા પછી પણ એવોર્ડ રદ કરવા માટેની અરજી સ્વીકારી શકે છે, તો તે 'પરંતુ ત્યારબાદ નહીં' શબ્દસમૂહને સંપૂર્ણપણે નિરર્થક (wholly otiose) બનાવી દેશે. અર્થઘટનનો કોઈ સિદ્ધાંત આવા પરિણામને યોગ્ય ઠેરવી શકે નહીં.

ભાષા ઉપરાંત, 'સ્પષ્ટ બાકાત' ખાસ અથવા સ્થાનિક કાયદાની યોજના અને ઉદ્દેશ્ય પરથી પણ અનુમાનિત થઈ શકે છે... જો કોઈ ખાસ કાયદો લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૪ થી ૨૪ ને સ્પષ્ટ સંદર્ભ દ્વારા બાકાત ન રાખે, તો પણ કોર્ટ માટે એ તપાસ કરવી શક્ય છે કે તે જોગવાઈઓનો સ્વભાવ અથવા વિષયવસ્તુ અને ખાસ કાયદાની યોજના તેમની કામગીરીને કઈ હદ સુધી બાકાત રાખે છે."

અહીં, ૧૯૯૬ના કાયદાનો ઇતિહાસ અને યોજના એ નિષ્કર્ષને સમર્થન આપે છે કે એવોર્ડને પડકારવા માટે કલમ ૩૪ હેઠળ નિર્ધારિત સમય મર્યાદા સંપૂર્ણ (absolute) છે અને કોર્ટ દ્વારા લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૫ હેઠળ તેને લંબાવી શકાતી નથી. ૧૯૯૬ના કાયદા પહેલાં આવેલું આર્બિટ્રેશન અને કોન્સિલિએશન બિલ, ૧૯૯૫, તેના મુખ્ય ઉદ્દેશ્યોમાં "લવાઈ પ્રક્રિયામાં અદાલતોની દેખરેખની ભૂમિકાને ઓછી કરવી" ને એક ઉદ્દેશ્ય તરીકે જણાવે છે. આ

ઉદ્દેશ્ય કાયદાની કલમ ૫ માં વ્યક્ત થયો છે, જે ન્યાયિક હસ્તક્ષેપની હદને સ્પષ્ટ શબ્દોમાં નિર્ધારિત કરે છે:

"૫. ન્યાયિક હસ્તક્ષેપની હદ. – આ ભાગ દ્વારા સંચાલિત બાબતોમાં, તે સમયે અમલમાં રહેલા કોઈપણ અન્ય કાયદામાં કંઈપણ સમાવિષ્ટ હોવા છતાં, કોઈ પણ ન્યાયિક સત્તાધિકારી હસ્તક્ષેપ કરશે નહીં સિવાય કે આ ભાગમાં પ્રદાન કરવામાં આવ્યું હોય."

કલમ ૫ માં ઉલ્લેખિત 'ભાગ' એ ૧૯૯૬ના કાયદાનો ભાગ ૧ છે, જે સ્થાનિક લવાદી સાથે સંબંધિત છે. કલમ ૩૪ ભાગ ૧ માં સમાવિષ્ટ છે અને તેથી તે ૧૯૯૬ના કાયદાની કલમ ૫ માં સમાવિષ્ટ પ્રતિબંધના વ્યાપને આધીન છે.

વધુમાં, કલમ ૩૪(૧) પોતે જ એવું પ્રદાન કરે છે કે લવાદી એવોર્ડ સામે કોર્ટમાં અરજી ફક્ત પેટા-કલમ (૨) અને પેટા-કલમ (૩) "અનુસાર" આવા એવોર્ડને રદ કરવા માટેની અરજી દ્વારા જ કરી શકાય છે. પેટા-કલમ (૨) એવોર્ડને રદ કરવાના કારણો સાથે સંબંધિત છે અને તે આપણા હેતુઓ માટે સુસંગત નથી. પરંતુ કલમ ૩૪, પેટા-કલમ (૩) માં ઉલ્લેખિત સમયગાળાની બહાર દાખલ કરાયેલી અરજી તે પેટા-કલમ "અનુસાર" અરજી નહીં ગણાય. પરિણામે, કલમ ૩૪(૧) ના કારણે, નિર્ધારિત સમયગાળાની બહાર લવાદી એવોર્ડ સામે કોર્ટમાં અરજી કરી શકાતી નથી.

કલમ ૩૪ હેઠળ નક્કી કરાયેલા સમયગાળાનું મહત્વ કલમ ૩૬ ની જોગવાઈઓ દ્વારા ભારપૂર્વક જણાવવામાં આવે છે, જે એવું પ્રદાન કરે છે કે "જ્યાં કલમ ૩૪ હેઠળ લવાદી

એવોર્ડને રદ કરવા માટે અરજી કરવાનો સમયગાળો સમાપ્ત થઈ ગયો હોય... ત્યાં એવોર્ડ એ જ રીતે લાગુ કરવામાં આવશે અને સિવિલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૦૮ મુજબ કોર્ટના હુકમનામાની જેમ જ અમલમાં મૂકવામાં આવશે." આ ૧૯૪૦ના આર્બિટ્રેશન એક્ટની જોગવાઈઓથી નોંધપાત્ર રીતે અલગ છે. ૧૯૪૦ના એક્ટ હેઠળ, એવોર્ડ રદ કરવાનો સમયગાળો સમાપ્ત થયા પછી, કોર્ટે "એવોર્ડ અનુસાર ચુકાદો જાહેર કરવા અને તે ચુકાદા પર હુકમનામું પસાર કરવાનું" કહેવામાં આવતું હતું. હવે, ૧૯૯૬ના કાયદાની કલમ ૩૪ હેઠળ સમયગાળો સમાપ્ત થવાનું પરિણામ એ છે કે એવોર્ડ કોર્ટની કોઈપણ વધુ કાર્યવાહી વિના તરત જ લાગુ કરી શકાય તેવો બની જાય છે.

જો કલમ ૩૪ માં ઉપયોગમાં લેવાયેલી ભાષાના અર્થઘટન પર કોઈ અવશિષ્ટ શંકા હોય, તો ૧૯૯૬ના કાયદાની યોજના લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૫ ની કામગીરીને બાકાત રાખીને કોર્ટની સત્તાઓને મર્યાદિત કરવાના પક્ષમાં આ મુદ્દાનું નિરાકરણ લાવશે.

ત્યારબાદ અપીલકર્તાએ આ કોર્ટના સિવિલ અપીલ નંબર ૧૯૫૩/૨૦૦૦ – યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા વિરુદ્ધ મેસર્સ હનુમાન પ્રસાદ એન્ડ બ્રધર્સ (૨૦૦૦ AIR SCW ૩૯૩૪ (૨)) ના નિર્ણય પર આધાર રાખવાનો પ્રયાસ કર્યો, જેમાં અમારામાંથી એક (જસ્ટિસ રૂમા પાલ) પક્ષકાર હતા. એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે આ નિર્ણય એવા સિદ્ધાંત માટે અધિકૃત છે કે લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૫, ૧૯૯૬ના કાયદા હેઠળ એવોર્ડ સામે વાંધાઓને લાગુ પડે છે.

એ સાચું છે કે તે ચુકાદાના મુખ્ય ભાગમાં ૧૯૯૬ના કાયદાનો સંદર્ભ છે. પરંતુ તે એક સ્પષ્ટ ભૂલ છે કારણ કે તર્ક સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે આર્બિટ્રેશન એક્ટ, ૧૯૪૦ ની કલમ ૩૦ ની

જોગવાઈઓ અને ૧૯૯૬ના કાયદાની કલમ ૩૪ ની જોગવાઈઓ નહીં, ધ્યાનમાં લેવામાં આવી હતી. સ્થિતિ સ્પષ્ટ કરવા માટે, અમે સિવિલ અપીલ નંબર ૧૯૫૩/૨૦૦૦ ના મૂળ રેકૉર્ડની ઝીણવટપૂર્વક તપાસ કરી, જે ૬ માર્ચ, ૨૦૦૦ ના રોજ નક્કી કરવામાં આવી હતી. અમને જાણવા મળ્યું કે તે ખરેખર એવોર્ડ સંબંધિત કેસ હતો જે ૧૯૪૦ના આબિટ્રેશન એક્ટ હેઠળ પસાર થયો હતો અને પડકારવામાં આવ્યો હતો. ૧૯૪૦ના કાયદાને લિમિટેશન એક્ટની લાગુ પડવાની ક્ષમતા અંગે કોઈ પ્રશ્ન ઉઠાવવામાં આવ્યો ન હતો. એકમાત્ર મુદ્દો એ હતો કે શું હાઈકોર્ટે એવોર્ડ સામે વાંધો દાખલ કરવામાં ૨ મહિના અને ૨૨ દિવસના વિલંબને માફ કરવાનો ઇનકાર કરવો જોઈતો હતો? આ કોર્ટે શોધી કાઢ્યું કે વિલંબને માફ કરવા માટે પૂરતું કારણ દર્શાવવામાં આવ્યું હતું અને તે મુજબ હાઈકોર્ટના નિર્ણયને રદ કર્યો. આ નિર્ણય આ રીતે અસંગત છે.

આ સંજોગોમાં અને અગાઉ જણાવેલા કારણોસર, અમે શરૂઆતમાં પૂછાયેલા પ્રશ્નનો જવાબ નકારાત્મક આપીએ છીએ. તેથી, કોઈ પણ ખર્ચના આદેશ વિના અપીલ રદ કરવામાં આવે છે.

કે. કે. ટી.

અપીલ ફગાવી દેવામાં આવી.

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.